

EUCPN Toolbox Series

Nr. 16

Forebyggelse af narkotikarelateret kriminalitet

For at opnå en effektiv adfærdsændring

Sammendrag

I løbet af anden halvdel af 2019 fokuserede det finske formandskab for Det Europæiske Kriminalpræventive Net (EUCPN) på forebyggelse af narkotikarelateret kriminalitet og overlast forårsaget af narkotikamisbrug blandt unge og opfordrede til en evidensbaseret tilgang. Denne værktøjskasse er et direkte resultat af denne opfordring. Ved at understrege behovet for viden om, hvad man har med at gøre og handle i overensstemmelse hermed, yder vi støtte til fagfolk, der arbejder inden for dette område.

Narkotikarelateret kriminalitet er et komplekst fænomen. Forskning viser, at forholdet mellem et stofbrug og kriminalitet ikke er det samme for alle og ændrer sig over tid. I arbejdet med dette yderst dynamiske og komplekse forhold er det bydende nødvendigt at **vide, hvad man har med at gøre**. På grund af fænomenets ofte politiserede karakter har det 'at handle i uvidenhed' desværre ført til en stigning i alle slags aktiviteter. Målene er altid prisværdige, men alligevel kan dette føre til vildledning eller misbrug af knappe ressourcer eller værre: en forstærkelse af problemet.

Stofbrug og kriminalitet er forbundet, men forholdet varierer afhængigt af målgruppen. Dette kræver skræddersyede tilgange tilpasset behovene hos den, man arbejder med. Hvis ens målgruppe endnu ikke viser nogen tegn på problematisk adfærd, kan man adressere nogle af

de almindelige faktorer, der driver både stofbrug og kriminalitet. Mislykket skolegang og problemer i familien er eksempler på disse risikofaktorer. Hvis ens målgruppe oplever overlast på grund af dens stofbrug og begår kriminalitet for eksempelvis at opretholde denne adfærd, skal tilgangen ændres.

Denne kompleksitet er drevet af dynamiske kriminelle og veje for stofbrug. Ikke alle stofbrugere udvikler et misbrug og oplever social overlast. Det samme gælder for kriminelle karriereveje. På trods af flere lovovertrædelser i ungdomsårene vokser de fleste 'fra' denne adfærd. Viden om, hvad der påvirker denne udvikling, og hvordan de interagerer med hinanden, gør det muligt at gribe ind i denne proces.

En vurdering af behovene i ens målgruppe er således et afgørende skridt. Den gyldne regel: jo bredere ens forståelse er, jo bedre informeret og målrettet kan ens arbejde blive, og jo mere sandsynligt er det, at man lykkes. (Inter)nationale data kan informere ens arbejde, men lokale data vil være afgørende for at forstå problemet. Sørg for at indarbejde flere perspektiver. Hvis man for eksempel kun anvender politidata, vil ens forståelse af problemet skævvrides og indsatsen dirigeres på en måde, der muligvis ikke afspejles i hele samfundet. Hav desuden fokus på udviklingsstadiet i målgruppen. Tiårige er ikke det samme som sekstenårige, og hvad der driver deres adfærd vil naturligvis ændre sig. Gruppepres spiller en større rolle i den ældre aldersgruppe.

I forlængelse af vores argumentering – forskellige problemer har brug for forskellige tilgange – tilbyder vi en vifte af muligheder. Der er ikke én klar løsning til forebyggelse af narkotikarelateret kriminalitet. Når man først har opnået en grundig forståelse af problemet, skal der **handles i overensstemmelse hermed**. Det er afgørende at matche de identificerede behov og problemer med den rette intervention for at nå i mål. Hvis målet er at **imødegå problematisk adfærd blandt unge**, har en række fremgangsmåder vist sig at være effektive. For eksempel kan en påvirkning af familieprocesserne på en positiv måde fremme en sund og sikker adfærd nu og i fremtiden. En række af disse effektive tilgange er tilgængelige i Xchange-forebyggelsesregistret,¹ der er en online database med evidensbaserede præventive indsatser.

Et stort antal aktiviteter inden for dette område fokuserer på at informere om risikoen for problematisk adfærd. Antagelsen er, at unge træffer det rigtige valg, når de er informeret om de potentielt skadelige og farlige konsekvenser af deres adfærd. Selvom denne antagelse bestemt har en pålydende værdi, har forskningen ikke identificeret manglende viden som en

risikofaktor. Da disse tilgange faktisk ikke er målrettet en relevant faktor, misser de målet. Tænk over det: vi ved, at fastfood er usundt, men vi spiser det stadig.

Endnu mere foruroligende er det faktum, at disse tilgange kan forværre problemet. Nogle unge føler måske gruppepress for at tage del i den adfærd, man har forsøgt at forhindre, da den gængse opfattelse ofte antager, at 'alle gør det'. Derudover kan andre føle sig villige til at tage denne risiko, selvom de er klar over konsekvenserne.

Brug af skræmmekampagner løser ikke problemet, snarere tværtimod. Grafiske billeder eller rollespil, der er designet til at få folk til at ændre adfærd, har ikke vist sig at være effektive og kan endda diskuteres på baggrund af en etisk bekymring. Det berygtede eksempel på denne tilgang er *Scared Straight*, et program hvor sårbare unge besøjer voksenfængsler. Præmissen for programmet er, at unge via førstehåndsobservation bliver afskrækket fra at begå kriminalitet i fremtiden. Dette tankesæt efterleves desværre stadig i EU, til trods for grundige undersøgelser, der viser, at sådanne tilgange forårsager mere skade end intet at foretage sig.

Hvis ens målgruppe allerede oplever overlast i forbindelse med stofbrug og narkotikarelateret kriminalitet, kan der være behov for andre tilgange end traditionel forebyggelse.

Skadesbegrænsning er en sådan tilgang og sigter mod at mindske de skadelige virkninger, som brugerne kan opleve. Ud over fordelene for brugerens sundhed kan skadesbegrænsningsprogrammer bidrage til at mindske narkotikarelateret kriminalitet og/eller følelsen af usikkerhed i nærområdet. Eksempelvis kan fixerum reducere overlast på samfundsniveau, da narkoaffald og offentlige gener mindskes.

Forebyggelse af recidivisme er en anden tilgang målrettet personer, der oplever brugsrelateret overlast og har begået kriminalitet på grund af dette. Målet her er at forhindre nye lovovertrædelser og/eller at få folk i behandling. Et effektivt eksempel her er terapeutiske fællesskaber. I fængslerne har denne metode vist sig at reducere antallet af gengangere, kriminelle aktiviteter og nye lovovertrædelser.

Naturligvis er det ikke alle problemer, der har en gennemprøvet løsning. Ved manglende evidens bør en forsigtighedsstrategi følges. Som minimum bør ens tilgang være teoretisk baseret. Dog bør praktisk talt **alle ens aktiviteter evalueres**, uanset deres forudgående virkning. Det er adfærden, der skal ændres. Oplysningsaktiviteter – hvis de evalueres – vil ofte fokusere på videnoverførsel: 'husker du budskabet?'. Dette er kun første skridt. Hvorvidt ens målgruppe har ændret adfærd på grund af ens indgriben, er det rette spørgsmål at stille.

ⁱ http://www.emcdda.europa.eu/best-practice/xchange_en